

Ю. Л. БОШИЦЬКИЙ, Р. В. ПЕРЕЛИГІНА

Юрій Ладиславович Бошицький, професор, ректор Київського університету права НАН України

Раїса Володимирівна Перелигіна, завідувачка аспірантури Київського університету права НАН України, доцент, кандидат юридичних наук

**АСПІРАНТУРА КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ПРАВА НАН УКРАЇНИ
В УМОВАХ ВІЙНИ: НЕПЕРЕРВНІСТЬ НАУКОВОГО ПОШУКУ**

Підготовка кадрів вищого професійного рівня в аспірантурі Київського університету права НАН України є одним із пріоритетних напрямів науково-освітньої політики університету, навіть в умовах воєнного стану. Незважаючи на воєнний стан у країні, науково-дослідна робота продовжує бути невід'ємною складовою наукової діяльності у КУП НАН України.

Молоді вчені з усіх куточків України продовжують розвивати свої наукові ідеї та оприлюднювати їх, показуючи силу і дух незламної молоді, силу наукової спільноти, яка постійно розвивається, демонструє єдність і згуртованість. Саме тому розвиток науки є визначальним фактором прогресу суспільства, підвищення його добробуту, духовного та інтелектуального зростання.

Необхідність вирішення глобальних проблем, що постають перед українським суспільством, потребує високої якості освіти, зростання інтелектуального та духовного потенціалу, формування такої генерації інтелігенції, яка вихована на нових ціннісних орієнтаціях, покоління свідомих громадян нашої держави. Всеосяжний характер і значущість сфери права для суспільства дають можливість апробації та впровадження результатів наукової діяльності практично у всі сфери життєдіяльності людини.

Попри воєнні реалії, були готові давати відповіді на запити воєнного часу, адже постійний взаємозв'язок аспіранта з завідувачем аспірантури та науковими керівниками є одним із ключових елементів освітнього процесу в умовах війни. Відділ аспірантури з неабиякою відповідальністю долав усі виклики, що випали на долю Університету упродовж останніх років.

Як викладачі, так і аспіранти Університету гідно адаптувалися до нових умов. Незважаючи на складнощі, було проведено набір в аспірантуру та закрито ліцензію. Викладачі здійснювали підготовку, попри складнощі, тривоги та постійні відключення світла. Заняття проводилися як у синхронному, так і асинхронному режимі.

Звісно, в умовах війни надзвичайно складно цілковито віддаватися навчанню – як аспірантам, так і викладачам. Проте кожен зі свого боку докладав максимум зусиль для того, аби забезпечити якість освіти та наукових досліджень. Аспіранти навчилися поєднувати навчання із активною волонтерською діяльністю, допомагаючи університету, фінансово підтримують Збройні Сили України, також безпосередньо беруть участь у боях проти окупанта. За результатами наукової діяльності і громадської активності аспірантів було нагороджено подяками ректора.

Особливо важливим завданням для наукових досліджень КУП НАН України є підготовка наукових кадрів у аспірантурі. Запровадження воєнного стану зумовило пошук нових форм, методів і засобів організації навчання, які будуть забезпечувати ефективне використання інформаційно-комунікаційних технологій і враховувати інтереси сучасної науки. З метою забезпечення надання освітньому процесу якості неперервності, під час дистанційного навчання аспіранти долучалися до онлайн-вебінарів і вебконференцій, що об'єднує всіх її учасників в єдине інформаційне середовище та сприяє реалізації наукової діяльності кадрів вищої кваліфікації.

Викладачі, які забезпечують освітній процес в аспірантурі, проводять інтернет-семінари, а наукові керівники – онлайн-консультації для науково-дослідницької роботи аспірантів. Аспіранти мають можливість скористатися доступом до бібліотечних онлайн-ресурсів та отримати онлайн-послуги. Значна увага приділяється питанням роботи молодих вчених і відображенню наукової діяльності авторів у різних науково-метричних базах даних, перспективам публікацій у провідних наукових журналах, зокрема «Часописі Київського університету права».

Передові наукові дослідження є одним із найбільш дієвих способів забезпечення динамічного розвитку сучасної держави. Наукові дослідження у Київському університеті права неспроможні були загальмувати ні пандемія коронавірусу, ні повномасштабне російське вторгнення, адже кожен вчений чітко усвідомлює, що саме наука наближає нашу перемогу.

Рішенням Вченої ради КУП НАН України було затверджено актуальні теми дисертаційних досліджень, які відображають реалії сьогодення. Адже недостатньо вибрати просто цікавий напрям, важлива своєчасність, гострота проблематики, попит на нові форми практичної застосовності. Приємно, що аспіранти Уні-

верситету з початком повномасштабної війни не лише продовжили свої наукові дослідження, а й запропонували низку нових важливих тем.

Аспіранти спиралися на актуальність як один із ключових інструментів дослідження, значущість для соціуму і науки; суттєвий внесок у розвиток суспільства і держави. Зокрема, серед затверджених тем можна виділити такі:

- «Загальнотеоретичне дослідження трансформації функцій сучасної держави в умовах воєнного стану»;
- «Правовий статус волонтера в Україні»;
- «Конституційно-правовий механізм захисту інформаційних прав громадян в умовах воєнного стану»;
- «Кримінальна відповідальність за ухилення від відбування військової служби в Україні в особливий період»;
- «Кримінальна відповідальність за порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю»;
- «Кримінально-правова охорона інформаційних ресурсів у сфері військової безпеки України»;
- «Цивільно-правове обмеження прав і свобод людини в умовах воєнного часу»;
- «Обмеження прав і свобод людини в умовах воєнного стану»;
- «Механізм реалізації та захисту конституційних прав дитини в Україні в умовах воєнного стану»;
- «Кримінально-правова протидія незаконному використанню гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги»;
- «Відшкодування шкоди, завданої фізичним та юридичним особам унаслідок війни»;
- «Правовий механізм регулювання міграції у Європейському Союзі, спричиненої міжнародним збройним конфліктом»;
- «Правовий статус і роль Європейського суду з прав людини в мовах агресивної війни на прикладі розгляду справ про право на справедливий суд»;
- «Міжнародна відповідальність за злочини проти миру»;
- «Міжнародно-правовий режим кіберпростору та його захист в умовах воєнного стану».

У певні часові проміжки умови диктують інтерес до певних питань, тому актуальність оцінюється з точки зору реалій сьогодення і найближчих перспектив розвитку досліджуваного напрямку. Повномасштабна війна, яка спершу сповільнила повсякденну наукову роботу, не змогла забрати у вчених головне – бажання прогресувати. Доволі швидко було відновлено традицію обміну науковим досвідом через конференції, дискусії та круглі столи.

Так, за ініціативи завідувачки аспірантури було проведено круглий стіл для молодих вчених на тему «Актуальні проблеми сучасної юридичної науки та практики в умовах воєнного стану». За результатами заходу було видано збірник, у якому висвітлено результати досліджень, які було апробовано під час круглого столу. У роботі розглянуто теоретичні та прикладні проблеми кримінального права та кримінології, конституційного права, теорії держави і права, цивільного та господарського права, міжнародного права в сучасних умовах.

Зокрема, у збірнику приділено увагу таким важливим проблемам, як:

- Сучасний стан і динаміка кримінальних правопорушень, пов'язаних з ухиленням від відбування військової служби в Україні в особливий період;
- Тенденції криміналізації шахрайств у сфері нерухомості в умовах воєнного стану;
- Проблеми юридичної практики судочинства в умовах воєнного стану в Україні;
- Порядок здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю як об'єкт кримінально-правової охорони;
- Питання охорони інформаційних ресурсів у сфері військової безпеки України в умовах воєнного стану;
- Обмеження прав і свобод людини в умовах воєнного стану в Україні;
- Функції сучасної держави в умовах воєнного стану;
- Конституційні межі обмеження інформаційних прав громадян в умовах воєнного стану;
- Особливості правового статусу волонтера в Україні в умовах воєнного стану;
- Забезпечення захисту інформаційної безпеки в умовах воєнного стану в Україні;
- Особливості виконання судових рішень під час воєнного стану;
- Активізація діяльності кіберзлочинців в умовах воєнного стану в Україні;
- Проблеми забезпечення прав людини в період воєнного стану;
- Особливості діяльності місцевих адміністрацій в умовах воєнного стану;
- Проблема правового регулювання захисту прав неплатіжоспроможних споживачів шляхом застосування процедури банкрутства під час дії воєнного стану;
- Особливості оптимізації трудових відносин за Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації трудових відносин» в умовах дії воєнного стану.

У межах проходження асистентської педагогічної практики аспірантів було запроваджено рубрику «Цикл науково-практичних семінарів». Аспіранти мали змогу поділитися своїм практичним досвідом зі студентами та реалізувати компонент професійної підготовки до науково-педагогічної діяльності, що являє собою вид практичної діяльності аспірантів щодо здійснення навчально-виховного процесу у вищій школі,

включаючи викладання спеціальних дисциплін, організацію навчальної діяльності студентів, науково-методичну роботу.

У процесі проходження асистентської педагогічної практики аспіранти повинні опанувати і знати: організацію освітнього і виховного процесу у закладі вищої освіти; структуру та зміст викладацької діяльності; методику підготовки і проведення занять, організації самостійної та індивідуальної роботи студентів; основи педагогіки вищої школи; основи навчально-методичної діяльності у закладі вищої освіти; психологічні аспекти навчання та творчої діяльності. Науково-практичні семінари вирізнялися актуальною тематикою, зокрема:

– **«Особливості розгляду кримінальних проваджень в умовах воєнного стану».** Лекторка – **Світлана Яковлєва**, суддя Верховного Суду, аспірантка КУП НАН України. Зазначена тема надзвичайно актуальна, оскільки українська судова система, хоча й постраждала від війни, продовжує функціонувати. Станом на кінець квітня 2022 року в Україні не працювали 132 (близько 20 %) суди, здебільшого ті, що розташовані на підконтрольних російським військам територіях. Роботі судів, розташованих на лінії фронту або близько до неї, також перешкоджають проблеми безпеки та триваючі бойові дії. Але суди, розташовані за межами окупованих територій чи зони активних бойових дій, продовжують свою діяльність. До того ж, докладено зусиль і для відновлення роботи судів на деокупованих територіях.

– **«Правове регулювання діяльності юридичних осіб в умовах воєнного стану».** Лектор – **Володимир Владимиров**, адвокат, керівник корпоративної практики АО «Алексєєв, Боярчуков та партнери», аспірант КУП НАН України. Зазначена тема є актуальною, оскільки через бойові дії багато підприємств змушені були переїхати у безпечніші регіони. При цьому є потреба зберегти якомога більше зв'язків із партнерами та клієнтами. Що потрібно робити в такій ситуації, чи потрібно вносити зміни в установчі документи у зв'язку зі зміною юридичної адреси (місцезнаходження) підприємства та які особливості таких дій у період воєнного стану?

– **«Правові та організаційні засади судово-експертної діяльності в Україні».** Лекторка – **Анастасія Кашицька**, судовий експерт сектору авторознавчих досліджень у Київському науково-дослідному експертно-криміналістичному центрі МВС України, аспірантка КУП НАН України. Зазначена тема надзвичайно актуальна, оскільки ефективне здійснення судово-експертної діяльності в умовах розбудови правової демократичної держави в Україні вимагає чіткого розуміння змісту, особливостей і видів, а також основних принципів проведення судової експертизи як важливого механізму захисту прав та свобод людини і громадянина, законних інтересів юридичних осіб, інтересів держави; питання незалежності судового експерта; допустимість використання методів проведення судової експертизи; максимальне збереження об'єктів судової експертизи; суб'єктів проведення судової експертизи; особливості проведення експертиз в умовах воєнного стану.

Проведені заходи вкотре засвідчили, що поєднання теорії і практики – запорука якісного навчання та фахової підготовки юристів.

Війна – складний виклик для української науки, який ми повинні пережити, зробити відповідні висновки й рухатися далі й відповідно до визначених пріоритетів реалізовувати основні завдання у сфері наукової діяльності. Це організація та проведення наукових досліджень, спрямованих на реалізацію пріоритетних напрямів розвитку науки й освіти, використання всіх можливостей для підвищення значущості наукової діяльності в КУП НАН України як основи підготовки кадрів та наукового, соціально-економічного й культурного розвитку держави; підготовка науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації; залучення до наукової діяльності талановитої молоді; організація та проведення науково-практичних конференцій, семінарів, виставок, презентацій та ін.; підготовка монографій, навчальних посібників і підручників, науково-методичної літератури тощо.

Молоді вчені – безцінний інтелект, без якого немає майбутнього України. А тому необхідно створювати всі необхідні умови для його розвитку та ефективного використання. Весь колектив Університету наполегливо здійснює свою діяльність, яка спрямована на формування нової генерації фахівців, які, оволодівши фундаментальними та спеціальними знаннями, були б здатними до самостійної творчої праці з урахуванням вимог часу та змін, що відбуваються у суспільстві.

Університетська спільнота Київського університету права НАН України, незважаючи на виклики сьогодення, постійно демонструє високий рівень готовності до будь-яких випробувань. Важливо чітко розуміти, яке важливе місце у боротьбі за нашу державу посідають освіта та наука. Саме ці сфери дають нам надію на правильний вектор розвитку України після перемоги.

Аспірантура КУП НАН України продовжує розвиватися й підтримувати кожного аспіранта, який прагне до самореалізації та самовдосконалення. І ця спроможність засвідчує головне завдання Університету – якісна підготовка висококваліфікованих кадрів, проведення наукових досліджень з подальшим втіленням їх результатів у практичну діяльність.

Разом до перемоги!